

KDYŽ KOTEL NETÁHNE

Za zfušovanou elektrárnu v Turecku nejspíš zaplatí čeští daňoví poplatníci. Skutečný viník - rakouský Andritz - zřejmě vyvázne bez postihu

David Tramba
archiv

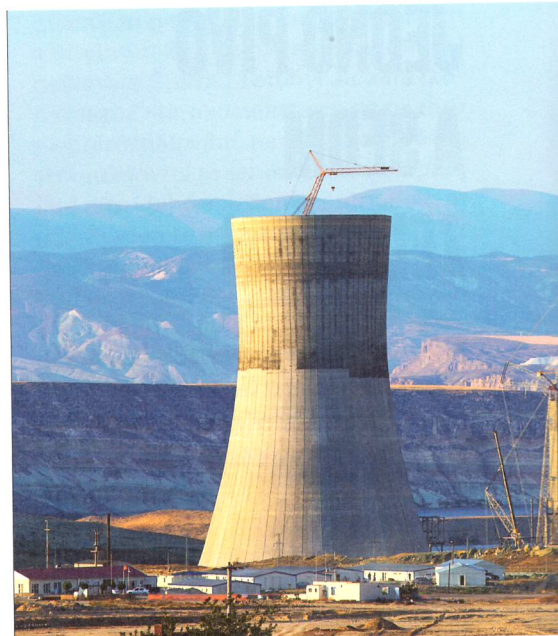
Představte si, že si necháte od jakékoli firmy postavit rodinný domek. Je skoro dokonalý, ale po pár týdnech zjistíte, že kotel nefunguje. Vše je v záruce, takže zavoláte firmě, která vám domek postavila na klíč, a ta donutí subdodavatele k nápravě problému. Tak by to mělo fungovat i ve velkém byznysu. Ale ne vždy je tomu tak. Kauza nepovedené elektrárny Adularya, kterou postavilo v Turecku konsorcium vedené firmou ze skupiny Vítkovice, je poměrně známá. Včetně bolestivého faktu, že čeští daňoví poplatníci ve výsledku nejspíš zaplatí účet ve výši až 12 miliard korun. Zatímco Češi a Turci na sebe přehazují vinu, hlavní viník celé kauzy uniká pozornosti i odpovědnosti.

Týdeník Hrot hovořil s pěti projektanty, inženýry či stavbyvedoucími, kteří se na problémové stavbě v Turecku podíleli. Všichni se shodují, že chyba vznikla u rakouského subdodavatele Andritze, který dodal konstrukčně vadné kotle. Podivné je, že Vítkovice ani nikdo jiný z české strany nepřiměl Rakušany nést odpovědnost za jejich selhání.

Zatuhl tam popel

Správný název elektrárny je Yunus Emre, nicméně se „proslavila“ pod názvem projektové společnosti Adularya Energy. Firemní skupina Vítkovice vedená Janem Světlíkem se k projektu na stavbu uhelné elektrárny a dolu nedaleko Ankary dostala v dubnu 2010. Původní dodavatel stavby, slovenský BTG Energy, totiž zjistil, že na projekt v odhadované ceně 300 milionů eur nestačí.

Poměrně nová dceřiná společnost Vítkovice Power Engineering (VPE) se tehdy ujala role dodavatele stavby na klíč. Mělo to však jeden háček. Investor, soukromý turecký holding Naksan, si vyžádal modernější a ekologicky přijatelnější fluidní kotle, avšak Vítkovice historicky vyráběly jen ty práškové. Samozřejmě by nebyl problém objednat si takové kotle u zkušeného výrobce, jakým je třeba Foster Wheeler nebo slovenské SES Tlmače. Jenže šéfové VPE v čele s Pavlem Ondruchem na konci

roku 2010 za nejasných okolností zakázku zadali rakouské společnosti Andritz, která s fluidními kotli o požadovaném typu a výkonu neměla zkušenosti. Dopadlo to špatně. Spuštění prvního ze dvou bloků skončilo na počátku roku 2016 fiaskem a nevyšel ani druhý pokus v květnu téhož roku.

Blok vydržel fungovat v obou případech jen pár týdnů, protože se ve špatně navrženém kotli nahromadily tuny zatuhlého popela. Zkušební čeští a slovenští inženýři, kteří na vadu rakouských kotlů dopředu upozorňovali, získali u šéfu Vítkovic pověst obtížných kverulantů. Dokonce jim bylo vynadáno, jakým právem si dovolují pochybovat o kvalitě technologie značky Andritz.

Jedním z těchto stěžovatelů byl odborník na najíždění uhelných kotlů Ján Šteško. „Ve fluidních kotlích od Andritze nefungovala správně cirkulace a neuměly udržet teplotu 850 stupňů, která je pro pálení uhlí optimální,“ říká týdeníku Hrot Šteško. „Každé uhlí se dá spalovat, když máte dobře navržený kotel,“ dodává.

Fake news o chloru

Šteško naráží na podivný přístup rakouského Andritzu. Ten odmítl uznat svou

Elektrárna Adularya

Duben 2010

Zakázka podepsána, hnedouhelnou elektrárnu Adularya postaví konsorcium společností Vítkovice Power Engineering a BTG Energy.

Prosinec 2010

Podpis smlouvy za 68 milionů eur, podle níž dva kotle pro Adularyi dodá rakouský Andritz.

Březen 2011

Vítkovice zadávají zakázku na strojnou firmě ČKD Praha DIZ. Financování zajistí Česká exportní banka, pojištění EGAP.

Červen 2014

Původně příslibený termín dokončení a spuštění elektrárny, který se nepodařilo stihnout.

Leden 2016

První spuštění bloku A elektrárny Adularya. Po několika týdnech musel být odstaven kvůli problémům s hromadícím se popelem v kotli.

Duben 2016

Vítkovice Power Engineering přestávají platit své závazky, Wetag Invest podává insolvenční návrh k soudu

Turecká elektrárna Adularya se měla stát cennou referenční stavbou, ale místo toho přivedla strojírný Vítkovice k bankrotu.

vinu a vytasil se s odborným posudkem, podle kterého je vina na straně tureckého investora – holdingu Naksan. Ten prý na počátku slíbil kvalitnější uhlí, než reálně do elektrárny dodával. Problém měl být způsoben mimo jiné zvýšeným obsahem chloru v palivu. I když je to evidentní nesmysl (chlor může způsobit tak maximálně rychlejší korozi kotle), mnozí se nechali nachytat.

Platí to i pro šéfy VPE, tedy vedení v Ostravě a manažery na staveništi. Logická reakce Vítkovic by byla vrhnout se na rakouského subdodavatele a přimět ho k nápravě chyb. Jenže stal se pravý opak. Zástupci VPE začali opakovat spornou tezi o nekvalitním uhlí a promeškali termín pro reklamaci. Ten v případě prvního bloku vypršel na konci dubna roku 2017, kdy již hlavní slovo ve VPE měl insolvenční správce David Vandrovec.

Platí to dodnes, jak dokládá vyjádření tiskové mluvčí firemní skupiny průmyslníka Jana Světlíka. „Elektrárna je provozuschopná. Vítkovice nabízely

řešení nesouladu kvality uhlí, které by při dlouhodobém používání poškodilo kotel. Kvalita kotle je naprosto zástupný problém,“ tvrdí Světlíkova mluvčí Eva Kijonková.

Česká exportní banka, která turecké společnosti Adularya půjčila na financování elektrárny celkem 11,7 miliardy korun, se k případu nevyjádřila. Státní pojišťovna EGAP byla o něco sdílnější. Podle jejího vyjádření jsou ve věci problémových kotlů podána trestní oznámení a záležitost řeší Policie ČR. „Česká strana dělá vše pro to, aby se nedokončený projekt Adularya prodal. Stále probíhají jednání s tureckým správcovským fondem TMSF, který prodej organizuje,“ dodal k tomu mluvčí EGAP Jan Černý. Firma Andritz se do uzávěrky vydání ani přes urgence nevyjádřila.

Na útěku z Turecka

Na stavbě turecké elektrárny přitom pracovali zkušení čeští a slovenští inženýři, kteří měli za sebou desítky let praxe ze společností jako Škoda Praha, Škodaexport či SES Tlmače. Avšak hlavní slovo na staveništi měli šéfové, které na místo vyslaly Světlíkovy Vítkovice. Řadu let tak funkci site managera zastával ani ne třicetiletý Ivo Nilius s humanitním vzděláním.

Každé uhlí se dá spalovat, když máte dobře navržený kotel.

Právě Nilius, stejně jako druhý projektový manažer z VPE Robert Šteffek podle zdrojů týdeníku Hrot odmítli podniknout jakékoli kroky proti Andritz. Miroslav Kelnar, který strávil v Turecku 18 let jako zástupce Škodaexportu a vládní agentury CzechTrade, považuje za neuvěřitelné, jak se vedení VPE bránilo možnosti ověřit si argumenty firmy Andritz o příčinách selhání kotlů,

a napomáhalo tak této rakouské firmě zbavit se povinnosti dát své zařízení do funkčního stavu.

Jedním z těžko pochopitelných kroků, nad kterým ostřílení stavební manažeři a inženýři jen nevěřičně kroutili hlavou, bylo předčasné uvolnění zádržného. Jednalo se o částku zhruba deset milionů eur, jež Vítkovice vyplatily Andritz navzdory selhání kotlů. Zádržné přitom slouží jako pojistka, že subdodavatel odvede práci včas a v požadované kvalitě.

Aby těch problémů nebylo málo, tak v červenci 2016 došlo v Turecku k neúspěšnému pokusu o svržení prezidenta Recepta Tayyipa Erdoğan. Při následných čistkách byl zatčen i majitel holdingu Naksan, jehož aktiva – včetně nefunkční elektrárny Adularya – zabavil stát. O měsíc později VPE zbankrotovaly a elektrárna Yunus Emre zůstala stát jako pomník lidské neschopnosti.

Ostuda a nezáměr

Zatím se pohybujeme v začarovaném kruhu. Nedokončená elektrárna je neprodejná a postupně ztrácí na hodnotě. Chybějících zhruba 100 milionů eur na opravu či výměnu kotlů nechce nikdo zaplatit. Turecká vláda i Česká exportní banka marně vyčkávají, až se objeví zájemci o převzetí elektrárny. Vítkovice Power Engineering zbankrotovaly a v rozkladu je celý strojírenský holding Vítkovice.

Celá kauza vrhá temný stín na pověst českého energetického průmyslu, který v minulosti stavěl elektrárny skoro po celém světě. „Tak špatně vedenou stavbu, jakou byla Adularya, jsem za čtyřicet let své profesní kariéry neviděl,“ tvrdí projektant kotlů Jaroslav Kováč, který na problémové stavbě po jistou dobu pracoval.

Oslovení projektanti a další experti, s nimiž měl týdeník Hrot možnost hovořit, se shodují na tom, že Česká exportní banka nebo insolvenční správce VPE by měli zažalovat Andritz a donutit jej k náhradě vzniklé škody. Nebo znáte důvod, proč by měli čeští daňoví poplatníci platit za chybu soukromé společnosti ze sousední země? ×

Červenec 2016

Neúspěšný pokus o státní převrat v Turecku. Jednoho z majitelů holdingu Naksan zatkla turecká policie, dceřiné firmy včetně Adularye převzali státní správci.

Srpen 2016

Vítkovice Power Engineering skončily v úpadku, insolventní jsou i další dceřiné firmy holdingu Vítkovice.

Červen 2017

Generální ředitel Vítkovic Libor Witassek uvedl, že je reálné v horizontu 12 měsíců tureckou elektrárnu dokončit a uvést do provozu. Ale nestalo se tak, nikomu se nechce platit dodatečných 100 milionů eur.

Říjen 2017

Expertní zpráva zpracovaná pro ČEB a EGAP potvrdila, že problém je ve konstrukci kotle a také ve špatném namletí hnědého uhlí.

Prosinec 2017

Česká exportní banka nahlásila elektrárnu Adularya jako pojistný případ, uhradit jej má EGAP.

Září 2019

Premiér Andrej Babiš řešil s tureckým prezidentem Erdoğanem osud elektrárny. Turci nabízejí Čechům, ať si elektrárnu převzou, ale těm se do toho příliš nechce.